

МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА
ЩАБ НА ОТБРАНАТА
София 1092, ул. „Дякон Игнатий” № 3

**НАСОКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА НА ПРОМЕНЕНАТА
ГЕОСТРАТЕГИЧЕСКА СРЕДА**

Лекция на началника на отбраната адмирал Емил ЕФТИМОВ
за тържественото откриване на учебната 2023/2024 година във
Военна академия „Г. С. Раковски”

4 септември 2023 г.

гр. София

**Уважаеми господин министър на отбраната,
Уважаеми народни представители,
Уважаеми госпожи и господа заместник-министри,
Ваши превъзходительства,
Уважаеми генерали, адмирали и офицери,
Уважаеми ректори на висши училища,
Уважаеми военни аташета, акредитирани в Република България,
Уважаеми преподаватели, слушатели, студенти, докторанти,**

За мен е изключителна възможност при откриването на новата академична година да застана пред Вас и да споделя открояващите се насоки за развитие на въоръжените сили на Р България в контекста на променената геостратегическа среда.

Динамиката на международната сцена след руската инвазия в Украйна постави сериозни предизвикателства пред европейската и световната сигурност, и изведе на преден план нови изисквания към въоръжените сили на страните членки на Алианса за гарантиране на колективната отбрана. Изправени пред лицето на реална заплаха за своята сигурност, днес страните членки на НАТО са консолидирани повече от всякога в своята решимост да възпрат всяка потенциална агресия и ако се наложи да отбраняват всеки сантиметър съюзна територия.

Военна стратегия на НАТО, Концепцията за възпиране и отбрана на евроатлантическата зона (DDA) и Ключовата концепция за водене на бойни действия (NWCC) са рамковите документи за бъдещо развитие на съюзните способности. В тях **развитието на капацитет за възпиране и отбрана** е изведен като основен приоритет, който налага съществени промени в редица процеси и структури на Алианса.

На срещата на върха в Мадрид през миналата година беше приета новата **Стратегическа концепция на Алианса**, която зададе рамката за бъдещото развитие на НАТО с фокус върху повишаването на съюзните способности за възпиране и колективната отбрана. С нея бяха потвърдени и надградени трите ключови задачи на Алианса – *възпиране и отбрана, превенция и управление на кризи, сигурност чрез сътрудничество*.

През юли, тази година се проведе срещата на върха във Вилнюс, по време на която държавните и правителствени ръководители на страните членки потвърдиха, разшириха и детайлизираха приетите в Мадрид средносрочни и дългосрочни мерки за повишаване на съюзния потенциал за възпиране и отбрана. Повишаването на способностите за колективна отбрана ще се реализира чрез развитие на пълния набор от необходимите сили и способности във всички оперативни домейни, балансирано предно разполагане на сили и способности,

осигуряване на капацитет за тяхното бързо усилване и всестранно осигуряване, както и усъвършенстване на структурата за командване и управление. На срещата на върха във Вилнюс бяха утвърдени **новите предварителни планове за колективна отбрана** по региони и набелязани конкретни мерки за осигуряване на тяхната изпълнимост към **края на 2023 г.** Потвърдено беше стратегическото значение на **Черноморския регион** за сигурността на Алианса, а необходимостта от предоставяне на допълнителни гаранции за сигурността на съюзниците по източния фланг беше изведена като приоритетна задача за НАТО.

Предвид динамиката на съюзните процеси, ролята на България като ключов фактор на югоизточния фланг нараства. Както подчерта министърът на отбраната това поставя още по-високи изисквания към способностите на въоръжените сили по отношение на ускорена модернизация и преодоляване на технологичната изостаналост, повишаване на оперативната съвместимост и нивото на подготовка, засилване на интеграцията в съюзните структури и изграждане на устойчивост и ефективно взаимодействие с другите национални участници, имащи отговорности към сигурността и отбраната. Предвид това, ви уверявам, че военното и политическото ръководство на министерството на отбраната полагат всички усилия да адаптира концептуалната и доктринална база, програмите, плановете и проектите за развитие на въоръжените сили, за да отговорят на нарасналите изисквания към тях.

Бих искал да ви запозная накратко с някои от **основните направления**, в които съсредоточаваме усилията си, за да посрещнем предизвикателства пред развитието на въоръжените сили.

Новите геостратегически реалности наложиха стартиране на процес по **стратегическо преосмисляне на подходите за осъществяване на отбрана** както на съюзно, така и на национално ниво. Основополагащ елемент на този процес на национално ниво е разработването на нова Национална отбранителна стратегия (*НОС*), което беше организирано със заповед на министъра на отбраната от ноември 2022 г. и извършено от експертна работна група. Проектът на НОС предстои да бъде внесен за приемане от Министерски съвет.

В стратегията са залегнали новите национални рамкови политики в отбраната, кореспондиращи с идентифицираните предизвикателства, рискове, заплахи и тенденции в развитието на стратегическата среда на сигурност. Потвърждава се принципът на неделимост на националната отбрана от колективната отбрана на НАТО и Общата политика за сигурност и отбрана на Европейския съюз. Съществено положително развитие в новата стратегия е наличието на всеобхватен анализ на тенденциите в развитието на средата на сигурност и на тяхното влияние върху отбраната на страната. При отчитане на процесите в НАТО, е променена основната мисия на въоръжените сили - мисия „*Отбрана*“, в мисия „*Възпиране и отбрана*“, което отразява важността, която

НАТО отдава на дейностите по възпиране на потенциална агресия като първа линия на отбраната.

НОС предоставя детайлно описание на качествено новите изисквания към способностите на въоръжените сили по отношение на тяхната модернизация, с основен акцент върху технологичния напредък, готовността им за използване, оперативната съвместимост, всестранна осигуреност и нивото им на подготовка. Документът включва нов раздел, който анализира мястото на България в колективната отбрана на НАТО и Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС. Поставя се акцент върху по-пълната интеграция на въоръжените сили към структурите на Алианса, като се посочва, че мирновременното присъствие на многонационални формирания на територията на страната е демонстрация на съюзна ангажираност към сигурността на България, и е пряк възпиращ и отбранителен актив за страната. Предвид това, Република България ще работи активно за разширяването на съществуващите и изграждането на нови многонационални отбранителни инициативи на своя територия. Необходимостта от адаптиране на способностите на въоръжените сили към оперативните потребности, идентифицирани в новите предварителни планове на НАТО, се поставя като важен приоритет на тяхното бъдещо развитие и за постигането на завишените количествени и качествени параметри на изискванията по отношение на целите за способности на НАТО.

Друга съществена новост е включването на раздел, разглеждащ изграждането на устойчивост, като критична функция на държавата и нейна основна отговорност. Детайлно са разгледани подходите за осигуряване на адекватни човешки, материални, финансови и информационни ресурси, както и прилагането на мерките за тяхното ефективно и прозрачно използване.

Като част от дейностите по прилагането на Концепцията за възпиране и отбрана на евроатлантическата зона, в НАТО бяха разработени **нови предварителни планове** на стратегическо и оперативно ниво, а до края на годината ще бъдат разработени и съответните тактически планове. От съществено значение за изпълнимостта на тези планове е съгласуването им със съответните национални отбранителни планове на страните членки. В тази връзка в ход е планирането на стратегическо ниво, след което до края на годината ще започне планиране и на оперативно и на тактическо ниво.

В хода на планирането беше установена необходимост от **синхронизиране и адаптиране** на националните документи, регламентиращи процеса на планиране на операциите, с този в НАТО. Въвеждането на нова фамилия от планове налага разработването на документ от типа на **Директива за оперативно планиране**, която да очертае политико-военната рамка за иницирането, разработването, одобряването, утвърждаването, изпълнението, прегледа, актуализацията и отмяната на оперативните планове. Щабът на

отбраната вече работи по този въпрос, като след разработването на Директивата ще се извърши преглед на Доктрината за планиране на операциите (НП-5) и на свързаните с нея приложни документи.

Страната ни участва активно и в процеса на заявяване на сили и способности по **новия модел на силите на НАТО**, като основният ни фокус е гарантирането на изпълнимостта на съюзния план за нашия регион. Наред с това, по време на срещата на върха във Вилнюс България предложи да изгради на своя територия **щаб на многонационална дивизия**, който да бъде част от структурата на силите на НАТО (*NFS*) и елемент от архитектурата за командване и управление на НАТО в региона. Заедно с изграждането на бойната група на НАТО на наша територия, този щаб ще даде още по-голяма видимост на усилията и приноса на страната ни за укрепване на възпиращия и отбранителен потенциал на Алианса в региона.

Планът за развитие на въоръжените сили на Република България до 2026 г. (План 2026) е основен средносрочен стратегически документ на въоръжените сили, който отразява приетата от Народното събрание на Република България Програма за развитие на отбранителните способности на Въоръжените сили на Република България до 2032, като организира и осигурява нейното изпълнение и регламентира изграждането и развитието на отбранителни способности в първия етап от реализирането ѝ до 2026 г, а в частта за изграждане на нови способности, модернизация и превъоръжаване и след 2026 г.

Планът определя развитието и реорганизирането на въоръжените сили да се извърши в три взаимосвързани етапа (I-ви етап 2021-2022; II-ри етап 2023-2024 и III-ти етап 2025-2026 г.), като след всеки етап се извърши преглед за неговото изпълнение.

В тази връзка¹ от април до юли т. г. беше извършен преглед на изпълнението му през първия етап. При извършения преглед бяха отчетени:

- Промените в средата на сигурност, динамиката на рисковете и заплахите в Европа и фокуса на Алианса върху изграждането на силна колективна отбрана и капацитет за възпиране;
- Ролята, мисиите и задачите на ВС на Република България съгласно Националната отбранителна стратегия;
- Нивото на политическа амбиция за използване на въоръжените сили;
- Разходите за отбрана, съгласно Националния план за повишаване на разходите за отбрана на 2% от БВП на Република България.
- Минимално необходими способности на въоръжените сили.

Основният акцент в хода на прегледа на План 2026 беше осигуряването на способности на въоръжените сили за изпълнение на Стратегическия план за действие на въоръжените сили и фамилията от планове на НАТО, в необходимата

---

¹ МЗ № ОХ - 277/04.07.2023 г.

готовност, структура, окомплектованост с личен състав, въоръжение, техника и материални ресурси.

В хода на прегледа беше потвърдена необходимостта от адаптирането на структурата на стратегическо ниво (*Интегрирано министерство на отбраната*) с цел постигането на организационно-структурна, процедурна хармония и съвместимост със структурите на НАТО, както и ясно разграничаване на отговорностите, пропорционално разпределение на задачите и функциите между администрацията в МО и Щаба на отбраната от една страна и в Щаба на отбраната между дирекциите на базата на приноса и ролята им при управлението на двата основни процеса: отбранително планиране (*Defence Planning*) и планиране на операциите на ВС (*Operations Planning*).

Реализирането на основните инвестиционни проекти и модернизацията на ВС до края на действието на План 2026, ще окажат своето съществено влияние най-вече върху организационната структура на формиранията на тактическо ниво, в тази връзка тяхното организационно изграждане ще следва процеса на придобиване на отбранителни продукти и изискванията към тяхното използване.

По отношение на числеността и некомплекта от личен състав във ВС, фокусът през втория период следва да се насочи към повишаване на мотивацията на военнослужещите, чрез комплекс от мерки от организационен, управленски и социален характер, за които говори министърът на отбраната.

Ключово направление за постигане на целите за възпиране и отбрана в национален и колективен аспект е **модернизацията на въоръжените сили**. В рамките на Стратегическия преглед на отбраната в Министерството на отбраната бяха разработени така наречените „*Профили на сценарий*“, представящи цялостната картина от планирани действия в операции по определените сценарии.

В съответствие с политическото ниво на амбиция за използване на въоръжените сили на Република България, на основата на най-всеобхватния сценарий бяха определени и приоритизирани общо **188** минимално необходими способности (*Minimum Capability Requirements*) на въоръжените сили, с които да изпълняват задачите си и по трите мисии.

Използваният планиращ сценарий се разработи на основа на съществуващ план на НАТО. На практика, методологията за планиране на отбраната беше адаптирана, с което се постигна реализъм и отчитане на съществуваща заплаха и изискванията на НАТО за осигуряването от страната сили и способности.

Нахлуването на Русия в Украйна потвърди тази заплаха и значително ускори процесите в НАТО. Най-добре това се вижда при планирането на операции и планирането на отбраната. Алиансът в настоящия планиращ цикъл също започна адаптиране на подхода за отбранително планиране, като

първоначалните минимални изисквания за сили и способности за постигане нивото на амбиция на НАТО, ще се основават на новите предварителни планове.

Разбира се, определените при отбранителното планиране сили и способности са принципно необходими. Те трябва да се осигурят, а способностите да се поддържат, развиват и изграждат, за което се изискват ресурси.

По отношение на нашата страна, извършеният при прегледа на отбраната анализ показва, че прогнозните разполагаеми финансови средства до 2032 година покриват само 25% от необходимите ресурси за инвестиции в развитието на въоръжените сили.

В началото на тази година в рамките на очакваната финансова рамка до 2032 година като възможни за реализация бяха определени **107** инвестиционни проекта за изграждане и развитие на **41** отбранителни способности, отчитайки промените в средата на сигурност, наложените санкции на Руската Федерация, поуките от бойните действия в Украйна, сключените вече договори за модернизация, както и поетите ангажименти по съюзни планове, проекти, договори и инициативи.

Като цяло предходният, текущият и прогнозният бюджет до 2032 година при заделяне на 2% от БВП не позволяват темп и обхват на модернизацията, компенсиращи изцяло натрупаното изоставане в развитието на отбранителните способности на въоръжените сили и прекъсване на зависимостта от страни извън НАТО и ЕС при ремонта и поддръжката на основно въоръжение и техника.

Дори при заделяне на 2,5 % от БВП за отбрана до 2032 година, инвестиционните проекти не покриват всички формирования, предвидени за използване в съюзна операция, за които оперативната съвместимост е от ключово значение.

В момента е създадена организация за **преглед на планиращите сценарии**, определени при прегледа на отбраната, и свързаната с това приоритизация на инвестициите по проектите за модернизация на въоръжените сили. Работи се и по преглед на модела за попълване на въоръжените сили с личен състав при военно-политическа криза.

Военната експертиза ще направи своите анализи и оценки, но на срещите на различните нива в НАТО и ЕС, при обсъжданията на необходимите способности много често се повтаря една дума: **повече** – *more forces, more readiness, more weapons and munitions, more connectivity, more secure supplies, more expensive*.

Процесът за планиране на отбраната и новият модел на силите на НАТО наистина са свързани с наличието на повече сили, по-висока готовност, повече въоръжение и боеприпаси, повече оперативна съвместимост и сигурност на всеотранното осигуряване на операциите.

Това е сериозно предизвикателство за нас именно от гледна точка на човешките и финансови ресурси. Некомплектът от личен състав на всички нива, несъвместимата, технологично и физически остаряла техника изискват човешки и финансови ресурси, които съюзниците очакват от Р България да осигури, защото от тях пряко зависи отбраната на страната.

В тази връзка изготвянето на финансово обоснована **Програма за инвестиции в отбраната до 2032 г.** е стъпка в усилията на Министерството на отбраната за постигането на политическо единство относно модернизацията на Въоръжените сили в сложната геополитическа обстановка, ограничените ресурси и натрупаното изоставане.

Положителна стъпка в тази посока е и напредъкът по трите основни проекта за превъоръжаване.

Проектът **„Придобиване на нов тип боен самолет“** е във фаза реализация на първи етап за придобиване на 8 бр. самолети F-16 Block 70, Първите самолети се очаква да пристигнат на летище Граф Игнатиево през 2025 г. В края на миналата година са сключени 2 международни договора за доставка на втория етап от проекта за още 8 бр. самолети F-16 Block 70 от САЩ на обща стойност \$1, 296 млрд. щ.д. без ДДС. Третият сключен договор за доставка на авиационни ракети AIM-9X Block II по втория етап на проекта се финансира изцяло от правителството на САЩ.

Приет е План за реконструкция и модернизация на летище „Граф Игнатиево“, като с постановления на МС са одобрени допълнителни разходи в размер на 300 млн. лв. за изграждане на интегрирана система и инфраструктура за усвояване, експлоатация и осигуряване на новия тип боен самолет.

В ход е обучение на летци в САЩ, като до края на 2023 г. общия брой на обучените летци и инженерно-технически състав ще надхвърли 30 души.

Проектът **„Придобиване на многофункционален модулен патрулен кораб за ВМС“** е във фаза „Изпълнение“, като към момента няма забавяне в сроковете за изпълнение на договора. Двата многофункционални модулни кораба ще бъдат изцяло построени в България. Очаква се да бъдат доставени през 2025 и 2026 година, като същевременно са в ход дейности по придобиване на боеприпасите за въоръжение на корабите и ремонт на съществуващата инфраструктура .

След продължителния застой вече има реална възможност за реализация на проекта **„Придобиване на основна бойна техника за изграждане на батальонни бойни групи от състава на механизирани бригада“**. Имаме вече конкретна информация за цени и наличности за бойни и специални машини, която се анализира и обработка.

В заключение искам да подчертая, че предприетите решителни действия за трансформация на отбранителният потенциал на НАТО имат съществено влияние върху развитието на въоръжените ни сили, което генерира множество предизвикателства относно усъвършенстването и придобиването на отбранителни способности. Решенията са в ускорената и целенасочена трансформация и модернизация за постигане целите на възпирането и отбраната в колективен и национален аспект.

Всички дейности и процеси по модернизацията и подобряването на бойния потенциал на въоръжените ни сили не биха могли да постигнат поставените отбранителни цели без основния компонент на отбраната – **подготвените кадри**. В тази връзка, се присъединявам към оценката на министъра на отбраната, че Военна академия „Г. С. Раковски” има важна роля за решаване на предизвикателствата за развитието на въоръжените сили. Тя има водеща роля както за поставянето на научните основи на процеса по трансформацията на въоръжените сили, така и при изграждането на най-ценния капитал – хората. Военната академия следва целеустремено да продължи водещата си роля в този процес, като засили функционалните си връзки с Щаба на отбраната, със Съвместното командване на силите и с видовете въоръжени сили. Поемем личен ангажимент в това отношение.

Уважаеми господа офицери, госпожи и господа,

Пожелавам Ви успешна академична година, в която да придобивате нови знания, да повишавате професионалната си подготовка и най-вече да развивате себе си като личности и лидери.

НА ДОБЪР ЧАС!